

פורום ה-15

תחבורה ידידותית לסביבה ברשויות המקומיות בישראל –

**מה באמת יעכב את יישום
התכניות ?**

מרצה: עו"ד איתן אטיה, מנכ"ל פורום ה-15

ספטמבר 2008

הנוסחה להצלחה ברמה המקומית



**תוכניות תחבורה
ידידותיות לסביבה
ברשויות המקומיות**



תיקון פקודת התעבורה - תשס"ח, 2008

■ תוספת סעיף 77א(ב) לפקודה:

”לשם צמצום זיהום האוויר הנובע מתחבורה בתחום רשות מקומית, רשאית הרשות המקומית להכין הצעה לתוכנית רב שנתית לניהול ולהסדרה של התחבורה בתחומה”

על הצעת התוכנית לכלול:

1. קביעת יעדים לצמצום זיהום האוויר מתחבורה.
2. אמצעים מעשיים להשגת היעדים.
3. ניתוח מקצועי של ההשפעות הצפויות מהפעלת התוכנית.
4. יידוע הרשויות המקומיות הסמוכות.



אמנת פורום ה-15 להפחתת זיהום אוויר ולהגנת אקלים

נערכה ונחתמה בתל-אביב-יפו, ביום רביעי, ז' באדר א' תשס"ח, 13 בפברואר 2008

"תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת - אין מי שיתקן אחרריך"
(קהלת רבה ז"ג א')

לשם השגת מטרות אלו, אנו מתחייבים:

- א. לפעול, כל אחד בעיד שבראשותו, לקידום תכנית אב עירונית להפחתת זיהום אוויר והגנה על האקלים, שתכלול את חמש אבני הדרך הבאות:
 - קביעת מצאי בסיסי ותחזית של מקורות עיקריים לזיהום אוויר ולפליטת גזי חממה בעיר.
 - קביעת יעדי הפחתה של זיהום אוויר ופליטת גזי חממה.
 - פיתוח ואימוץ 'תכנית פעולה מקומית' לטווח קצר ולטווח ארוך, על מנת להשיג הפחתת זיהום האוויר ופליטת גזי חממה.
 - יישום 'תכנית הפעולה המקומית', לרבות האמצעים והפעולות הנגזרים ממנה.
 - ניטור ובקרה של רמות זיהום האוויר ופליטת גזי חממה, ודיווח שוטף על הפעולות והאמצעים הננקטים במסגרת 'תכנית הפעולה המקומית'.
- ב. להצטרף ליוזמת 'הערים למען הגנת האקלים' (CCP - Cities for Climate Protection) שמוביל ארגון ICLEI (International Council for Local Environmental Initiatives), ולאמץ יעדי הפחתת זיהום אוויר והגנת אקלים ברוח היעדים שהציבו לעצמן ערים גדולות אחרות בעולם, ובשיעור שלא יפחת מצמצום של 20% בפליטת גזי חממה עד לשנת 2020.
- ג. לפעול להשגת התוצאות הראשוניות של חמש אבני הדרך שבתכנית בתוך שלוש שנים מיום חתימתנו על אמנה זו.

מעקב ובקרה

לשם הבטחת יישומן המלא והאפקטיבי של האמנה והתכניות העירוניות הנגזרות ממנה, אנו מייסדים מטה פעולה, במסגרת 'פורום ה-15', שיקדם את מאמצי הערים בכיוון זה, ויבקר ויעקוב אחר תוצאותיהם. המטה יפעל לרישוע המידע, איגום משאבים ותיאום בין העיריות, משרדי הממשלה וגופים רלוונטיים נוספים.

מבוא

אורח החיים המודרני גורם בעשורים האחרונים להתגברות מדאיגה ברמות זיהום האוויר ולעלייה חדה בפליטת גזי חממה. השלכותיהם של אלה חמורות הן על האדם והן על כדור הארץ. יש קשר ישיר בין רמת זיהום האוויר לבין מחלות קשות, כגון, סרטן ומחלות בדרכי הנשימה; כמו כן, זיהום האוויר וגזי החממה גורמים לנזקים בלתי הפיכים למערכות אקולוגיות ולשינויים אקלימיים בכדור הארץ, הבאים לידי ביטוי במזג אוויר קיצוני וריבוי 'אסונות טבע' מהם נגזרות בעיות סביבתיות, כלכליות וחברתיות בקנה מידה עולמי.

בערי ישראל כבר מתחילים להרגיש את מחיר הנזקים הסביבתיים, אך את ההשלכות הצפויות לנו מעליית מפלס הים, מהתפשטות צפונה של 'קו המדבור' וממשטר המשקעים הקיצוני אנו עוד עתידים לגלות במלא חריפות.

דוח מיוחד שפרסם האו"ם בשנת 2007 קובע כי האדם הוא האחראי להתחממות הגלובלית ולאדם היכולת לעצור את ההתדרדרות. מאות המדענים שערכו את הדוח מעריכים שקיים חלון הזדמנויות צר לשינוי המצב; הטכנולוגיה הדרושה כבר עומדת לרשותנו היום אך יש להפנות משאבים כלכליים, טכנולוגיים ואנושיים לנושא ולנצל את מעט הזמן שעומד לרשותנו, ההנהגה והציבור, על מנת לעצור את ההתדרדרות.

ערים, דוגמת אלו שאנו עומדים בראשן, יכולות להוביל את שינוי המגמות הללו ובפועל לשנות את המצב תוך פרק זמן קצר. לשם כך יש לקבל החלטות אמיצות, להשתמש בהשפעתנו הציבורית וביכולתנו לפעול ביעילות בתחומי ערינו ולהוות בתוך כך גורם מכריע גם בקביעת סדר היום הלאומי.

מטרות ויעדים

כחלק מהוירה הגלובאלית המתמודדת עם מציאות זו ומתוך תחושת אחריות כלפי תושבי הערים, וכלפי אוכלוסיית ישראל כולה, כלפי שכנינו וכלפי יושבי כדור הארץ כולם, אנו חותמים על אמנה זו ונפעל להשגת המטרות הבאות:

- להגן על בריאותם ועל איכות חייהם של תושבי הערים שבראשותנו.
- להצטרף למאמצי ערים ברחבי העולם כולו בהגנת האקלים העולמי.
- להגן על הסביבה, משאבי הטבע, המערכות האקולוגיות והמגוון הביולוגי, למען הדור הזה ולמען הדורות הבאים, ובהתחשב בצרכיהם.

אנו קוראים בזאת לרשויות מקומיות נוספות להצטרף ליוזמתנו באמצעות חתימה על אמנה זו.
על החתום,

האמנה להפחתת זיהום אוויר והגנת אקלים

המרכיבים המעשיים באמנה

- בניית תכנית אב עירונית עפ"י 5 שלבים ברורים.
- יעדי הפחתה בדומה למקובל בעולם, ולא פחות מ-20% הפחתת פליטת גזי חממה עד 2020.
- הצטרפות לארגון ICLEI:
ליוזמת "Cities for Climate Protection".
- ניהול וקידום ביצוע האמנה באמצעות: מטה היגוי ובקרה ארצי ← מנהל פרויקט ראשי ← ועדות היגוי עירוניות.

תכנית האב העירונית (ICLEI)

5 השלבים בתכנית האב העירונית:

1. סקר מזהמים: מצאי בסיסי ותחזית פליטות.
2. קביעת יעדים: אימוץ יעדי הפחתת פליטות דו-שנתיים, עד 2020.
3. פיתוח תוכנית אב עירונית: בהתייחס לארבעה תחומי סל עיקריים, ותוך **תיאום** בין עיריות **על בסיס אזורי**.
4. הפעלת התכנית והטמעתה בעירייה ובעיר.
5. ניטור, בקרה ומעקב אחר תוצאות, ועדכון התכנית.

תכנית אב עירונית - תחומי הסל

תחבורה ודלקים

- עידוד השימוש בתח"צ, וקידום תח"צ נקייה.
- עידוד תחבורה אלטרנטיבית (הליכה, אופניים).
- צמצום השימוש ברכב פרטי (אזורים מוגבלי תנועה, carshare ,carpool).
- סגירת מרכזי הערים לתחבורה מזהמת.
- מערכות מישוב אדי דלק בתחנות דלק.
- עידוד השימוש בדלקים מתחדשים.

שימור אנרגיה ובנייה ירוקה

- ייעול השימוש בחשמל וחיסכון באנרגיה.
- מעבר לתאורת רחוב ושילוט רחוב סולאריים.
- עידוד והטמעת בניה ירוקה.
- עידוד השימוש באנרגיה ממקורות מתחדשים.
- עידוד התעשייה לשימוש באנרגיה נקייה.

שטחים ירוקים

- נטיעת עצים מתוכננת ומכוונת - למטרת מחזור פחמן, יירוק העיר והוספת צל.
- תכנון ויישום גנים ופארקים, צירים ירוקים, שבילים ומעברי הולכי רגל, כיכרות ועוד.
- בחינת נושא גינון על גגות - מספק בידוד יעיל, והפחתת אי החום העירוני, התורמים לחסכון באנרגיה.

פסולת ומיחזור

- עידוד צרכנות אלטרנטיבית לצורך הפחתת פסולת (שווקי קח-תן, חנויות יד שניה, איסוף חפצים לנזקקים וכיוב').
- קידום תשתיות והגברת מודעות לנושא הפרדת פסולת ומיחזור.
- עידוד המעבר לרכישת מוצרים מעוטי אריזות.



תחבורה ודלקים

■ מתבסס על תכניתה של עיריית ת"א-יפו:

- עידוד השימוש בתח"צ, וקידום תח"צ נקייה.
- עידוד תחבורה אלטרנטיבית (הליכה, אופניים).
- צמצום השימוש ברכב פרטי (אזורים מוגבלי תנועה, carshare, carpool).
- סגירת מרכזי הערים לתחבורה מזהמת.
- מערכות מישוב אדי דלק בתחנות דלק.
- עידוד השימוש בדלקים מתחדשים.

הנוסחה להצלחה ברמה המקומית

סמכות עצמאית
להסדרה אכיפה ופיקוח
בתחום התחבורה

+

תוכנית עירונית
לתחבורה
ידידותית לסביבה

×

=

✓

תחבורה ידידותית לסביבה
ברשות המקומית



המרכיב החסר להצלחה :
מרבית סמכויות ההסדרה,
האכיפה והפיקוח על
התחבורה בעיר אינן בידי
הרשות המקומית



ריכוז מוגזם של הסמכויות בידי השלטון המרכזי

■ התשתית הסטטוטורית - מצב קיים:

- פקודת התעבורה: חקיקה מנדטורית - תוצר של הנציב העליון.
- ריכוזיות יתר - של השלטון המרכזי: אינה מאפשרת תגובה מהירה לצרכים המשתנים של העיר.
- התייחסות אחידה של החוק לכלל הרשויות - עיר גדולה כישוב קטן.
- היעדרה של אינסטנציה/רשות מטרופולינית להסדרת התחבורה.



דוגמאות לריכוזיות משרד התחבורה:

1. הסדרת התחבורה הציבורית - הסמכות בידי משרד התחבורה:

- ◀ בהסדרת קווי ותחנות תחבורה ציבורית, קביעת נת"צים.
- ◀ בצמצום זיהום האוויר והרעש מאוטובוסים.
- ◀ בתכנון ויזום של מערכי תחבורה מתקדמים - מסופי תחבורה, מערכת קווים קצרים, מערכות היסעים מתקדמות.
- ◀ בתיאום בין מערכות התחבורה הציבוריות (רכבת – אוטובוס – מטרונית או אחר), וביניהן לבין מסלולי רכיבת אופניים/הליכה.

2. הסדרת התמרוך העירוני - בעיקר בידי משרד התחבורה.

3. סמכויות אכיפה וגבייה - בידי משרד התחבורה ומשטרת ישראל.

השלמת המרכיב החסר – באמצעות האצלה וביזור סמכויות

- הסדרה מחדש של יחסי משרד התחבורה - רשויות מקומיות.
- ביזור סמכויות ניהול, תכנון ואכיפת התחבורה בעיר לעיריות ו/או לרשויות תחבורה מטרופוליניות.

דוגמאות לביזור סמכויות רצוי:

1. **תחבורה ציבורית** - הקמת רשויות תחבורה מטרופוליניות; הסמכה לתכנון וליזום מערכות היסעים פנים עירוניות.
2. **רשות התמרור המקומית** - הענקת סמכות רחבה לרשויות התמרור בערים הגדולות לטפל בכל/במרבית צירי התנועה בעיר.
3. **אכיפה** - הרחבה משמעותית של סמכויות הפקחים העירוניים – נת"צים, תחנות אוטובוס, דו-גלגליים, עבירות תנועה.

התועלות של תכנית הביזור

1. לעיריות ולתושביהן

- ✓ מעורבות רבה יותר והשפעה ישירה על התחבורה בעיר.
- ✓ ניהול עצמי ויתר השפעה על איכות החיים המקומית.
- ✓ הגברת מהירות התגובה של העירייה לצרכי העיר המשתנים.
- ✓ ייעול ושיפור השירות לתושב.

2. למשרד התחבורה

- ✓ ישחרר משאבי זמן וכ"א לטיפול בנושאים לאומיים-אסטרטגיים.
- ✓ יאפשר למשרד להעניק ליווי וטיפול ממוקד ברשויות מתקשות.
- ✓ יצמצם הבירוקרטיה וקבועי הזמנים לטיפול בבעיות.

הנוסחה להצלחה

ביזור סמכויות הסדרה,
אכיפה ופיקוח
לרשויות המקומיות,
והפעלתן הלכה למעשה

+

תוכניות תחבורה
ידידותיות לסביבה

=

תחבורה ידידותית לסביבה



תודה רבה